

XIRINACS, EL PROFETISME RADICAL I NOVIOLENT
Lluís Busquets i Grabulosa

Editorial:
Balasch Editor
Barcelona, 2017
Pàgines: 765
Preu: 30 euros

CARLES RIBA. RETRAT DE GRUP
Carles-Jordi Guardiola

Editorial:
Tres i Quatre
València, 2017
Pàgines: 271
Preu: 22,50 euros

Dossier

Les vides de paper

Maria-Mercè Marçal, Carles Riba, Lluís M. Xirinacs i Eugeni d'Ors tenen nova biografia

Per la falta de temps i d'espai, els crítics i els estudiosos no ens poden distreure del dia a dia per contemplar el sistema literari en conjunt per mirar de precisar, des de la distància i la calma, els canvis i les transformacions que es van produint en els diferents gèneres que conformen la tradició catalana actual.

Aquest és certament el cas en el terreny de la biografia que cada cop més va tendint a la normalització, la diversificació i la consolidació. Durant molt de temps, amb comptades i honroses excepcions, les biografies catalanes eren poca cosa més que una cronologia tradicional, més o menys dignificada, més o menys maquillada. Ara, en canvi, sobretot durant els darrers anys, l'art de la biografia a Catalunya es va sofisticant i va guanyant en diversitat de models i en pes intel·lectual i artístic. La veritat és que si prestem prou atenció, ens adonarem que a poc a poc es va construint un veritable gènere biogràfic en català quan, de fet, no n'hi havia.

En els darrers temps s'han publicat un quartet de biografies que en són la prova irrefutable: *Xirinacs, el profetisme radical i noviolent*, de Lluís Busquets; *Carles Riba. Retrat de grup. Protagonistes de la cultura catalana del segle XX*, de Carles-Jordi Guardiola; *Maria-Mercè Marçal. Una vida*, de Lluïsa Julià; i *Eugenio d'Ors 1881-1954*, de Javier Varela. Cadascuna té un punt d'exemplar perquè aporten aspectes innovadors a l'art de la biografia. Busquets i Grabulosa, Guardiola, Julià i Varela no han deixat el gènere biogràfic com l'havien trobat en començar les seves respectives tasques. Amb el seu esforç sostingut han enriquit el panorama d'aquest subgènere del memorialisme.

Un denominador comú entre les quatre obres és el rigor i la seriositat a l'hora de fer la recerca necessària per bastir les cròniques vitals dels seus biografats. En alguns casos, com el de Guardiola, es tracta d'una dedicació que sobrepasa les tres dècades en el

temps. La dedicació de Julià a la figura i l'obra de Marçal també ve de lluny, més de vint anys, i la biografia és fruit de deu anys de feina constant. Busquets i Grabulosa constitueix un cas ben singular perquè als dotze anys va tenir el seu biografat com a professor a Olot, tot i que la redacció del text s'ha de situar entre el 2007 i el 2016. I el llibre de Varela, en el fons, és un producte que funciona paral·lelament a tota la seva carrera acadèmica de professor d'història del pensament polític. Dos factors més que comparteixen el quartet de biografies són l'ús sovintejat i totalment justificat de materials d'arxiu, tant inèdits com no, d'una banda, i la voluntat rectificadora, reivindicativa i complementària, de l'altra.

A partir d'aquí, cadascun dels biògrafs ha tirat pel seu camí. Busquets ha volgut fer un matisat retrat definitiu de Lluís M. Xiri-

La biografia és un art purament literari

nacs, de bressol a tomba se'n sol dir, que alhora serveixi de retrat d'una època històrica que té moltes semblances amb el moment actual. La novetat que significa aquesta biografia en el camp del memorialisme cal buscar-la en la profunda voluntat literària del text i el repte i el risc formal del punt de vista triat expressament per l'autor. Pel vessant literari hem d'observar que Busquets ha reconduït cap a *Xirinacs, el profetisme radical i noviolent* els altres dots que té com a creador narratiu, poètic i assagístic. En aquest sentit, el text està dotat d'una clara voluntat narrativa, amb contagis cinematogràfics, de manera que el lector menys atret per la figura històrica de Xiri-

nacs llegirà el llibre amb ganes. A través de la precisió i el domini de la llengua fa acte de presència el Busquets poeta. I en la capacitat d'anàlisi, crítica i persuasió podem veure el Busquets assagista. En la qüestió del punt de vista, Busquets fa de contorsionista perquè el text es debat entre subjectivisme i objectivisme, ja que va tractar el biografat al llarg de molts anys. En definitiva, Busquets ens demostra que la biografia, abans que res, és un art purament literari.

A *Carles Riba. Retrat de grup. Protagonistes de la cultura catalana del segle XX*, Carles-Jordi Guardiola ha introduït al memorialisme català modern un subgènere de la biografia literària que simplement no ha existit fins ara: el retrat de grup i el retrat per mitjà de l'alteritat. Guardiola, de manera subtilment genial, ha recreat el perfil humà, intel·lectual, literari i social de Riba a través de les seves relacions amb els altres, amb el seu entorn cultural natural i generacionalment transversal. Anem del senyor Joan Maragall al júnior Josep Janés i Olivé, passant per Francesc Cambó, Josep M. Ló-

pez-Picó, Clementina Arderiu. Josep M. de Sagarra, Domènec Guansé, Joan Oliver, Francesc Trabal i Xavier Benguerel. El nostre autor retrata Riba a través dels seus coetanis i contemporanis i, de retorn, retrata els membres de l'entorn de Riba a través de la xarxa de relacions que van mantenir amb el mestre, tot plegat un preciós camí d'anada i tornada que també dibuixa un precís perfil de l'època. A més, Guardiola aprofita per esmenar certs malentesos com ara la mala impressió crònica que tenim dels lligams entre Riba i Sagarra i Riba i Cambó. Guardiola també ha tractat el tema de l'exemplaritat del subjecte de la seva biografia, una exemplaritat que, greuge comparatiu, troba molt a faltar en el panorama de la cultura catalana actual. Guardiola és un model de rigor, saviesa i honradesa.

Entre la subjectivitat i l'objectivitat Lluïsa Julià [entrevistada per Ada Castells a la pàgina 40 d'aquest suplement] també s'ha hagut d'encarar amb el punt de tensió entre la subjectivitat i l'objectivitat com

Busquets i Grabulosa, ja que era amiga personal i col·laboradora estreta de Maria-Mercè Marçal. A Julià li ha tocat fer una de les coses més difícils en el terreny de la biografia: escriure una biografia *prematuro*, és a dir, escriure la biografia d'una persona desapareguda abans d'hora, una persona i creadora molt estimada, una persona que ha deixat el món del seu entorn totalment intacte, sense disposar de la defensa còmoda de la distància en el temps. I no cal dir que l'autora se n'ha sortit ben airosa del repte que s'havia plantejat. Ara bé, em sembla que la radical novetat d'aquesta biografia rau en una altra banda: l'aplicació dels criteris estètics i conceptuals de l'autobiografia a la biografia. L'autobiografia es proposa evidenciar la coherència externa i interna d'una vida valuosa, viscuda amb plenitud. *Maria-Mercè Marçal. Una vida* és el detallat retrat triple de la Marçal, on la persona, l'artista i la ciutadana se encavalquen i s'entreteixen per formar un retrat sòlid que demostra, més enllà de qualsevol dubte, la pro-

funda coherència i consistència de la seva existència. A més, darrere del retrat precís trobem l'incertada voluntat de subratllar l'exemplaritat de la vida i l'obra de Marçal davant les noves generacions. Tota l'obra està tenyida de respecte, admiració i ponderació.

Eugenio d'Ors 1881-1954, de Javier Varela, és la baula fluixa del quartet. El que sí aporta al terreny de la biografia literària és una bona dosi d'història intel·lectual, un element indispensable en tota bona biografia, però que no abunda a les biografies catalanes. El problema del llibre és que hi ha més farciment que gall. Es nota massa que d'Ors és més aviat un pretext per dedicar-se a la història intel·lectual. Varela passa massa de puntetes per la vida i l'obra d'Ors. Per poder enfocar l'època Varela deixa d'Ors desenfocat a la manera de Harry Block al film *Desmuntant Harry*, de Woody Allen. A més, és una biografia plena d'errors de detall que fàcilment es podien haver evitat amb més rigor de part de l'autor o de part de l'equip editorial. *

MARIA-MERCÈ MARÇAL
UNA VIDA
Lluïsa Julià

Editorial:
Galàxia Gutenberg
Barcelona, 2017
Pàgines: 596
Preu: 23,90 euros

EUGENIO D'ORS
1881-1954
Javier Varela

Premi Gaziel de biografies 2016
Editorial: RBA
Barcelona, 2017
Pàgines: 575
Preu: 25 euros

Carles Riba,
M-Mercè Marçal,
Eugeni d'Ors i Lluïsa
M. Xirinaçs /IEC /
JOAN COSTA / ARXIU
/ FUNDACIÓ RANDA

Dossier